

„KOLLEKTÍV MÓDON, POLITIKAILAG GONDOLKODTAK ARRÓL, HOGY MIT ÉS HOGYAN SZERETNÉNEK CSINÁLNI.”

Interjú

2025-06-04

Gyüre Anna

Az OFF-Biennále keretében látható Sara Greavu, Ciara Phillips és a Derry Film and Video Workshop egykori tagjainak kollektív munkája által formált kutatási projektje és kiállítása, *Hogy életben tartsuk a másik képet* (To keep the other image alive) címmel. A 80-as években az írországi Derryben működő radikális női vezetésű kollektíva, a film médiumán keresztül beszélt a társadalmi igazságtalanságokról, foglalkozott a nemek, az osztályok, az ír „nemzeti kérdés” és a brit imperializmus örökségével. E történet egy fejezetét mutatja be a multimediális installáció.

A hosszútávú kutatásról, archiválásról, a generációk közötti együttműködésről, a kollektíva filmjeiről és működési mechanizmusáról, a nemzeti mítoszokról, valamint az biztonság eltérő értelmezéseiről beszélgetett Gyüre Anna a projekt kurátorával, Sara Greavuuval.

*

Artmagazin: Mesélnél az installáció két kulcstémájáról, a *Stop Strip Searching* (1984) és a *Mother Ireland* (1988) című filmekről?

Sara Greavu: Az OFF esetében, ahol egy kisebb térben dolgoztunk, mint korábban, úgy döntöttünk, hogy a kollektíva első két filmjére, a *Stop Strip Searching* és a *Mother Ireland* című felvételekre fókuszálunk.

Az egyik szekcióban tehát a *Stop Strip Searching* témáját, a brit és írországi börtönökbe kényszerült republikánus női politikai foglyok életkörülményeit jártuk körül, ezen belül a levetkőztetéssel járó motozás bevett szokását, amely felvetett feminista és tágabb politikai kérdéseket is. Ez volt az első film, amit a kollektíva készített, még nem is tudták hogyan kell használni az eszközöket. Később újra elővették ezt a témát és azon gondolkodtak, hogy hogyan lehet megjeleníteni a motozást, ami zárt ajtók mögött történik, így nem lefilmezhető. Ennek vizualizálására Margo Harkin, az egyik tag rajzokat készített, melyek közül kettő bekeretezve a falon is látható. Ő azzal szokott viccelődni, hogy bárcsak ne mutatnánk meg ezeket a rajzokat, mert szerintem borzalmasak, szerintem viszont rendkívül érdekes bemutatás iránti törekvés. Később a motozás újranyújtásával és annak dokumentálásával igyekeztek tudatosítani ezt a gyakorlatot. Kutatásom során találtam olyan negatívokat, melyek a motozás jeleneteit ábrázolták, ezeket a fotókat felnagyítva állítottuk ki.

A másik történet, amit el akartunk mesélni, a *Mother Ireland* című filmhez kapcsolódik, mely a női alakként ábrázolt Írország ikonográfiáját vizsgálta. Az OFF kurátoraival, Kálmán Ritával és Lázár Eszterrel sokat beszélgettünk arról, hogy Magyarországnak is van egy ilyen mitológiája és hogy hasonló módon használják a női képet arra, hogy elmeséljenek a nemzetről szóló történeteket, a női testet a kifosztott, leigázott, megerőszkolt földdel azonosítva. A munkánk címe, *Hogy életben tartsuk a másik képet* (To keep the other image alive) a *Mother Ireland* kapcsán Nell McCaffertyvel készült interjúból származik. A mitologikus női Írország-képről beszél, ami mellett ott vannak azok az elhallgatott történetek, melyeknek a hazáért ténylegesen küzdő, mozgalmakban részt vevő nők a szereplői. Ennek kapcsán arról beszél, hogyan lehet életben tartani azt a másik képet, gondolatot, ami háttérbe szorult egy erősebb, látványosabb, hangosabb hatására.

© Derry Film and Video Workshop

Rímelve a Derry Film and Video Workshop kollektív munkamódszerére, a ti installációtok, illetve a teljes projekt is közös munka eredményeként jött létre. Egy kurátor, egy művész és a kollektíva egykori tagjai működtek együtt. Hogyan kezdtétek el a munkát? Mennyire mosódnak el a szerepek határai egy ilyen folyamat során?

Hallottam már korábban a Derry Film and Video Workshopról, és láttam is néhány filmjüket. Amikor a Derry Kortárs Művészetek Központjában (CCA) kurátorként dolgoztam, egy projekt kapcsán figyeltem fel arra, mennyire eltérnek ezek az Írorszában készült anyagok a szintén a nyolcvanas években készült brit filmekről – különösen a nézőpontjaik tekintetében. Ez valószínűleg az akkori konfliktusos helyzet következménye volt: az ír emberek számára égetően fontos volt, hogy ezekkel a kérdésekkel a saját munkáikban is foglalkozzanak.

Később megkerestem Ciara Phillipset, akit jól ismertem, korábban már dolgoztunk együtt. Úgy éreztem, pontosan érti azt a kontextust, amelybe ez a projekt beágyazódik, és azonosulni tud a korszak esztétikájával is. A kollektív alkotás is ismerős terep volt számára, sok ilyen jellegű munkában vett már részt. Így kezdtünk el közösen gondolkodni azon, hogyan lehetne ezt a történetet vizuálisan megosztani, kiállításon. Bár archív anyaggal dolgozunk, a kollektíva egykori tagjai a mai napig aktív részesei a folyamatnak – meghatározó szerepük volt az együttműködésben.

© Derry Film and Video Workshop

Hogyan kutattátok az archívumot?

Tudtam két emberről Derryben, akik korábban a kollektíva tagjai voltak, így meghívtam őket, hogy meséljenek a saját történetükről. Megkérdeztem tőlük, hogy született-e valaha bármilyen kutatás a csoport munkásságáról, illetve létezik-e bármiféle hivatalos archívum. A válasz az volt, hogy nem – semmilyen formális archívum nem jött létre. A felvételek, videókazetták nagy részét annak idején a Derry Városi Tanácsnak adták át a tagok. Úgy tudom, volt egy megállapodás arról, hogy ha a Tanács valaha meg akarna válni ezektől az anyagoktól, értesíteniük kell a kollektíva egykori tagjait. Ez azonban nem történt meg. A Tanács anélkül adta át a kazettákat egy helyi, filmekkel és médiamunkákkal foglalkozó szervezetnek, hogy erről bárkit tájékoztattak volna az eredeti alkotók közül. Végül ebben a szervezetben, egy épület pincéjében találtunk rá a felvételekre. Ott ültem a föld alatt, dobozokat pakolva, és próbáltam átlátni, rendszerezni, mi minden került elő. Ezt követte a digitalizálás, amihez az Ír Filmintézet segítségét kértük.

Amikor azt mondom, hogy elkezdtem dolgozni a projekten, az valójában már tíz éve volt. A munka még azelőtt indult, hogy bárki azt mondhatta volna: igen, ez itt egy archívum. Először csak történetek voltak, majd fokozatosan előkerültek a kazetták, később a tagok is megnyitották a saját anyagaikat. Ezzel párhuzamosan egy olyan folyamat vette kezdetét, amely során folyamatosan kapcsolatban voltunk, és sok beszélgetésen keresztül formálódott az egész.

Létezett egy papíralapú archívum is, amely szintén feldolgozatlan és digitalizálatlan volt. A kollektíva egyik tagja, Margo Harkin őrizte évtizedeken át: cipelte a dobozokat egyik helyről a másikra. Előfordult, hogy a padláson kutattam az édesanyjánál, vagy a testvére garázsában lapoztam végig iratokat. Ez a rész nagyon bensőséges kutatói élmény volt – ott ültem Margo nappalijában, ő is jelen volt és beszélgettünk, miközben dobozról dobozra haladtunk.

Fotó: Biró Dávid, © OFF-Biennále Archív

Az installációkban látható interjú, fotó, grafika, poszter és egyéb dokumentumok. A sokféle médium és a dizájn a falakon azt a benyomást kelti, mintha egy könyvtárba, egy archívumba lépnénk be. Mit szerettetek volna visszaadni vele a kutatási folyamatból?

Megjelennek például a festett, színes felületeken olyan részletek, mint egy dokumentum hajtott széle, vagy a neon színű post-itek, amiket dokumentumokra ragasztasz, hogy megjelöld őket. Vagy például a lyukasztó nyoma az iratokon. Látható a folyamat, amelyben én és Ciara, valamint azok a nők vettek részt, akikkel a kollektívából dolgoztunk.

Azt a kapcsolatot is meg szeretnénk volna mutatni, ami a valamivel fiatalabb generációba tartozó kutatók, valamint a kollektíva idősebb tagjai között jött létre. Az OFF-on most nincsenek kiállítva, de a korábbi verziókon szerepeltek olyan szkennelt dokumentumok, amiket eredetileg Ciarának készítettem, hogy meg tudjam mutatni, mit találtam. Ezekon látszik, ahogy a kezem lenyomja a dokumentumot a szkennel felületére. Más iratokon pedig Margo keze tűnik fel. A különböző korú kezek jelképezik a projekten dolgozó generációkat.

© Derry Film and Video Workshop

A Derry Film and Video Workshop egy olyan női vezetésű csoport volt, amely a társadalmi igazságtalanságokkal szembeni kollektív ellenállást képviselte, az aktivizmus médiumaként pedig a filmet választották. Milyen tanulságokat lehet levonni a tevékenységükből?

Valóban filmeket készítettek, de emellett számos más fontos tevékenységet is végeztek. Tartottak például közösségi vetítéseket és filmekről szóló beszélgetéseket. Volt egy videókönyvtárunk, ami az érdeklődési körükhöz kapcsolódó filmeket tartalmazott. Tanítottak is, tanfolyamokat tartottak, hogy megosszák a filmezésről szerzett tudásukat másokkal. Saját hírműsorukban pedig az aktuális eseményekre reagáltak, mert úgy érezték, hogy az ő nézőpontjukat senki sem képviseli.

A szerveződésük módja is olyasmi, amiből tanulhatunk. Kollektív módon dolgoztak, így is próbálták gazdálkodni. Eleinte összeadták a bevételeiket, és egyenlő arányban osztották szét. Később megpróbálták ezt úgy módosítani, hogy igazságosabb legyen: figyelembe vették mindenki élethelyzetét, körülményeit, akinek például gyermeke volt, vagy volt valaki, akiről gondoskodnia kellett, netán más okból volt nagyobb kiadása, az több pénzt kapott. Ez egy nagyon utópisztikus rendszernek hangzik, azonban sok feszültséget okozott a csoporton belül, ami a közös munkára is rányomta a bélyeget. Azért meséltem el ezt a történetet, hogy érzékeltessem: a kollektív munka és a kollektív struktúrákban való működés rendkívül nehéz. Úgy próbáltak módszert találni, hogy nem volt előttük kijelölt út — ezek a kísérletek, még ha végül nem is bizonyultak sikeresnek, nagyon értékesek és tanulságosak.

Nem lehet azt mondani, hogy „na, itt a recept a sikeres kollektívához”, de tényleg próbálták másképp csinálni, mint ahogyan általában most szerveződünk. Számomra pedig rendkívül értékes, amikor látok valami olyat, ami arra készítet, hogy én is tudatosabban végiggondoljam az engem körülvevő rendszereket. Ha a művészeti intézményrendszerben, akkor van egy nagyon konkrét módja annak, ahogyan szerveződnöd „kell”, méghozzá nagyon hierarchikusan.

A kollektíva tagjait is terhelték nehézségek, amik végül szét is szakították őket, ezeket azonban sokáig távol tartották maguktól. Számomra nagyon inspiráló, ahogyan kollektív módon, politikailag gondolkodtak arról, mit és hogyan szeretnének csinálni, hogy miképpen tolmácsolják az addig nem hallott történeteket.

Mother Ireland, részlet, © Derry Film and Video Workshop

Idén az OFF-Biennále fő témája a *biztonság*, ezt vizsgálja az *Ezek a falak nem minket védnek* című kiállítás is, ahol a munkások szerepel. A koncepciót eredetileg a 39. EVA International vendégprogramjaként, a *Little did they know* projekten belül született meg, mely esemény kulcsfogalma a *bizonytalanság* volt. A *biztonság* és a *bizonytalanság* antonimiái mentén a kiállítások mégis hasonlóan fontos problémákat emeltek témává. Hogyan látod a munkásokat ebben a kontextusban?

Az az irány, amit az OFF képvisel a *biztonság* kérdésével kapcsolatban, eléggé összetett, több értelemben használják. Az olyan vizuális elemek, mint a biztostű, a szögesdrót, vagy a plüssmackó, mind különböző megközelítéseket mutatnak a biztonságról. Úgy gondolom, hogy a Derry Film and Video Workshop tevékenysége is sokféle szálon fűzhető a biztonsághoz. Például ahogyan a közösségen belül biztonságot jelentettek egymás számára, egy olyan ellenséges környezetben, ahol a rendőrség razziákat tart, és ahol az állam elhallgattatja őket. De a börtönökben végzett átvizsgálások, motozások mellett is az volt a hivatalos érv, hogy ez szükséges a biztonság fenntartásához. A különféle megközelítések jól mutatják, hogy milyen egymással versengő elképzelések léteznek arról, hogy mit jelent a biztonság. Mindez beleivódott a munkába.

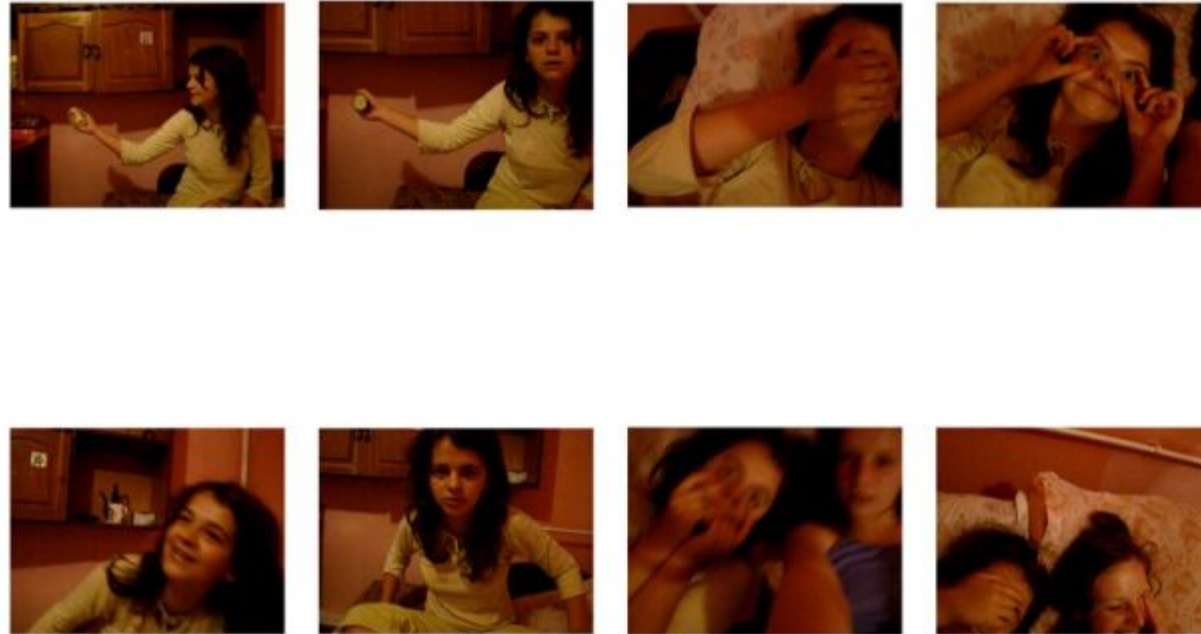
A projekt az OFF-Biennále *Ezek a falak nem minket védnek* című kiállításán látható az V. kerületi Merlin épületében június 14-ig.

Lektorálta: Erőss Nikolett

[A kurátor gyakorlatilag gyomnövény: megérkezik egy helyre, ahol kialakít olyan lehetőséget, ami addig nem volt.](#)

Soós Borbála Londonban élő kurátor, író és oktató. Munkái gyakran kapcsolódnak ökológiai, társadalmi és politikai kérdésekhez. Kiállításai és kutatásai nemzetközi terepeken zajlanak, mégis folyamatos dialógusban állnak Kelet-Európa sajátos kontextusaival. A 2025-ös OFF-Biennále Budapest kuratori csapatának tagjával Bodnár Krisztina beszélgetett az ISBN+ művészeti könyvesboltban, ahol Bori A Venom Zine Library-kiállítás, valamint az OFF-Biennále film programjának is kurátora, illetve ko-kurátora volt.

[„...a kamera számomra biztonságot ad. Ha azon keresztül nézed a világot, akkor minden kevésbé ijesztő...”](#)

Bede Kincső erdélyi származású fotóművész, aki Kovásznán nőtt fel, és érzékeny, személyes hangvételű munkáival vált ismertté. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen diplomázott, jelenleg a budapesti TOBE Galéria képviseli. Munkáiban gyakran kutatja az emlékezet, a családi történetek és a transzgenerációs tapasztalatok vizuális lenyomatait. Az OFF-Biennále keretében a Milestone-ban rendezett Pista művészete című kiállítása kapcsán Bodnár Kriszta beszélgetett vele.

[Szőnyeg alá söprés helyett mitologikus égbe emelés](#)

Elstartolt az OFF-Biennále A nyugtalanság versei címet viselő ötödik kiadása, amely tizenkilenc kiállítás és megannyi kapcsolódó program keretén belül a biztonság kérdéskörét vizsgálja. Az OFF nyitónapján Rachel Fallon és Alice Maher író képzőművészekkel beszélgettünk monumentális textilművük kapcsán. Rachel és Alice elkalauzoltak minket a térkép világában és az abban megjelenített női sorsokhoz kapcsolódó traumatikus eseményekben, melyek közös feloldására invitálnak mindenkit.